

Raadsvoorstel en besluitnota

Onderwerp

Zienswijze primaire begroting 2025 Werkom

Gevraagd besluit

1. Een positieve zienswijze af te geven op de primaire begroting 2025;
2. Kennis te nemen van de gewijzigde begroting 2024 en de meerjarenraming 2026-2028 van Werkom.

Geheimhouding op grond van de Gemeentewet

Openbaar

(Correctief) referendum

Dit besluit is wel spoedeisend referendabel (zie referendumverordening) en daarmee wordt direct overgegaan tot verzending. Dit omdat anders de zienswijze niet binnen de (wettelijk) gestelde termijn binnenkomt bij Werkom en deze dan inhoudelijk niet meer wordt meegenomen. Het betekent niet dat er geen referendum over dit besluit mogelijk is. Kiesgerechtigden kunnen over dit besluit wel een referenduminitiatief starten.

Kernverhaal

Het bestuur van Werkom biedt de gemeenteraden van Zaanstad en Purmerend de gewijzigde begroting 2024, primaire begroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028 aan en stelt de raden van de gemeenten in de gelegenheid hun zienswijze te geven op de primaire begroting 2024. De begroting sluit aan bij de Kadernota Werkom 2024, die reeds ter kennisname naar de raad is verstuurd.

In februari 2022 hebben de gemeenteraden van Zaanstad en Purmerend een koersbesluit genomen over de toekomst van Werkom (2021/29755). Dit houdt in dat Werkom zich ontwikkelt tot sociaal ontwikkelbedrijf. Het aantal werkplaatsen binnen de organisatie zal de autonome ontwikkelingen volgen: het aantal WSW-werkplaatsen daalt en het aantal Beschut Werk-werkplaatsen neemt toe. Het totaal aantal werkplekken zal geleidelijk dalen. De re-integratieactiviteiten worden geïntensiveerd om vorm te geven aan de maatschappelijke opgave om meer kansen te creëren voor mensen voor wie de arbeidsmarkt daar niet in voorziet.

Voor de besluitvorming over het koersdocument is een meerjarig beeld geschetst van de resultaten van Werkom op basis van de huidige begrotingssystematiek van Werkom. Duidelijk is dat sprake is van een structureel en oplopend tekort. Berenschot heeft onderzoek gedaan en advies gegeven naar de kosten en financiering van Werkom op de middellange termijn. Werkom werkt aan de implementatie van deze maatregelen. Dat heeft al in 2023 in plaats van in 2024 geleid tot een verbeterd financieel resultaat. Ook de begrote gemeentelijke bijdragen voor 2024 en 2025 zijn naar beneden bijgesteld ten opzichte van het meerjarenbeeld dat Werkom vorig jaar heeft gepresenteerd. Dat betekent dat de verwachte bijdragen van gemeenten voor het tweede jaar op rij naar beneden zijn bijgesteld t.o.v. de bedragen zoals die bij het koersbesluit zijn gepresenteerd.

Aanleiding

Artikel 15, lid 3 en lid 7, van de Gemeenschappelijke regeling participatiebedrijf Zaanstad Purmerend (hierna: GR) schrijft voor dat de raden van de deelnemende gemeenten om een zienswijze wordt gevraagd op de ontwerpbegroting 2025 van Werkom en wijziging van de begroting 2024, als de bijdrage van de gemeente hierdoor wijzigt. De bijdrage van Zaanstad in de gewijzigde begroting 2024 is € 351.000 lager dan in de primaire begroting 2024.

Daarom wordt de gewijzigde begroting 2024 ter kennisname verstuurd aan de raad en niet voor een zienswijze. Met dit voorstel geeft het college uitvoering aan dit artikel.

Beoogd resultaat

Het voorstel heeft tot doel dat uw raad een zienswijze kan geven op de primaire begroting 2025 en kennis kan nemen van de gewijzigde begroting 2024 en de meerjarenraming 2026-2028 van Werkom.

Kader

Wet sociale werkvoorziening (WSW)
Participatiewet
Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR)
Gemeenschappelijke regeling participatiebedrijf Purmerend-Zaanstad
Bijdrageverordening participatiebedrijf Zaanstad Purmerend
Koersdocument herijking Werkom
Kadernota Werkom 2025

Argumenten en afwegingen

Koers en visie Werkom

Werkom ontwikkelt zich tot een sociaal ontwikkelbedrijf dat mensen ondersteunt die dat nodig hebben om betaald werk naar vermogen te vinden en te behouden. Dat doet Werkom primair voor inwoners van de gemeenten Zaanstad en Purmerend die vallen onder de Participatiewet. Dat is de kern van de vernieuwde koers voor Werkom die de gemeenteraden van beide gemeenten in februari 2022 hebben vastgesteld. De aanleiding voor die vernieuwde koers is de veranderde wetgeving in 2015, waardoor gemeenten in toenemende mate verantwoordelijk zijn voor inwoners met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt. Zoals (jong)volwassenen met een arbeidsbeperking die niet zelfstandig het minimumloon kunnen verdienen of nieuwkomers met een status in Nederland. Maar ook mensen met verouderde onderwijskwalificaties en die al langere tijd van een uitkering afhankelijk zijn maar wél arbeidsvermogen hebben. Die mensen moeten een plek krijgen op de reguliere arbeidsmarkt, zo nodig met ondersteuning. Deze groep groeit ieder jaar.

Een deel van deze mensen kwam tot 2015 in aanmerking om te werken in een beschutte werkomgeving, zoals bij Werkom en het vroegere Baanstede. Doordat er minder mensen binnen Werkom werken, is het minder goed mogelijk om de omzet op het niveau te behouden waar de organisatie voor een groot deel mee kan worden betaald. In de vernieuwde koers voor Werkom komt de dienstverlening tegemoet aan die veranderingen: de interne leerwerkomgeving beweegt mee met de ontwikkelingen binnen de doelgroepen en wordt uiteindelijk kleiner. Daar staat tegenover dat de tak van de organisatie die is gericht op arbeidsparticipatie, versterkt en groeit. Berenschot heeft vervolgens onderzoek gedaan naar toekomstbestendige financiering van deze koers. Die resultaten en aanbevelingen zijn in oktober 2022 aan de raad gepresenteerd. Als vervolg van dit traject heeft de directeur van Werkom de opdracht gekregen om het koersbesluit te implementeren en de korte termijn aanbevelingen van Berenschot door te voeren. Het doel van de korte termijn aanbevelingen is vooral om financiële resultaatverbeteringen te realiseren.

Ontwikkelingen vanuit het Rijk

De aanleiding die ten grondslag lag aan de herijking van Werkom is zoals al eerder genoemd het gevolg van wetwijzigingen die in 2015 zijn ingevoerd en geleidelijk zijn effect heeft op de bedrijfsvoering van Werkom en soortgelijke organisaties in het land. Eind 2023 heeft het Rijk een Kamerbrief gepubliceerd "infrastructuur sociaal ontwikkelbedrijven" met daarin drie scenario's voor de toekomst van sociaal ontwikkelbedrijven. De scenario's verschillen er primair in welke doelgroepen en hoeveel mensen kunnen worden ondersteund door sociaal ontwikkelbedrijven. Daarnaast is er erkenning voor de noodzaak van financiering voor de infrastructuur van de organisaties in plaats van dat te verwachten van de opbrengsten van het

werk binnen de SW en beschut werk. Het Rijk is hiertoe gekomen in een soort herijkingstraject zoals de gemeenten en Werkom in 2020/2021 hebben doorlopen. In dit traject hebben het Rijk, Cedris, VNG, Divosa, UWV en sociale partners samengewerkt. De besluitvorming over een scenario's vindt plaats bij de behandeling van de Voorjaarsnota van het Rijk óf wordt overgelaten aan een nieuw kabinet. Inhoudelijk sluiten de scenario's aan bij de koers die de gemeenten hebben vastgesteld voor Werkom. De verwachting is dat het Rijk extra financiële middelen zal verstrekken om de positie van sociaal ontwikkelbedrijven te versterken. Voor Werkom en gemeente Zaanstad lijkt dat gunstig: Werkom is al succesvol gestart met het vernieuwen én verlagen van de kosten van de bedrijfsvoering en het vernieuwen van het primair proces, waardoor extra Rijksmiddelen ten goede kunnen komen aan de mensen die dat het hardste nodig hebben.

Gewijzigde begroting 2024

Werkom heeft zich ten doel gesteld om met ingang van de begroting 2025 een structurele resultaatverbetering van € 0,8 mln. te realiseren ten opzichte van het bepaalde resultaat bij het koersbesluit. Een deel van deze resultaatverbetering komt al tot uitdrukking in de gewijzigde begroting 2024. Het effect voor Zaanstad van deze resultaatverbetering is dat de extra bijdrage die is begroot bij het koersbesluit 2022, is verlaagd van € 1,521 mln. in de primaire begroting 2024 naar € 0,91 mln. in de gewijzigde begroting 2024.

Deze resultaatverbetering vloeit voort uit verbetering van de omzet die vooral voortvloeit uit efficiency-maatregelen. Daarnaast begroot Werkom lagere loonkosten voor beschut werk. Dit komt doordat er minder indicaties voor beschut werk worden afgegeven. Hoewel er wel steeds meer mensen beschut werken, zijn het er minder dan werd aangenomen in de primaire begroting 2024. Dit vertaalt zich in lagere loonkosten beschut werk ten opzichte van de primaire begroting. Per persoon stijgen de kosten voor een WSW en Beschut Werkdienstverband als gevolg van CAO-loonontwikkelingen WSW en Aan de Slag. Werkom hoeft hiervoor geen beroep te doen op de gemeenten, want zij kunnen dit door de begrote resultaatverbetering binnen het bestaande budget opvangen.

Opheffing Werkom diensten BV

Alle activiteiten vanuit Werkom Diensten BV zijn per 1 januari 2024 overgeheveld naar Werkom BVO. De feitelijke en administratieve opheffing is onder handen. Daarom heeft de opheffing van BV geen gevolgen voor de gewijzigde begroting 2024.

Primaire begroting 2025

De begroting 2025 laat een resultaat van € 0 zien. Gemeenten betalen een bijdrage in het kader van het koersbesluit om de begroting van Werkom te laten sluiten. Zonder deze bijdrage zou de begroting 2025 een negatief resultaat van € 1,828 mln. laten zien. Ten opzichte van het resultaat bij het koersbesluit is dat een resultaatverbetering van € 1,1 mln., want toen werd uitgegaan van een gemeentelijke bijdrage van € 2,9 mln. De resultaatombuiging is groter dan de verbetering van € 0,8 mln. die Werkom zich in zijn strategisch plan ten doel heeft gesteld (waarover u bent geïnformeerd in raadsinformatiebrief 7586620).

Het tekort in 2025 groeit echter wel afgezet tegen het tekort in 2024 met € 0,463 mln.

Eenzijds hebben maatregelen van Werkom gericht op omzetverbetering en kostenverlagingen dus een positief effect op de resultaatontwikkeling. Anderzijds ligt de autonome ontwikkeling als gevolg van wetgeving sinds 2015 ten grondslag aan het groeiend tekort. Zoals beschreven onder het kopje ontwikkelingen vanuit het Rijk, wordt dit probleem landelijk erkend en bereidt het Rijk oplossingsrichtingen voor.

Werkom ziet de kosten voor zijn diensten stijgen. Dat komt door een stijging van het aantal mensen met een beschut werk indicatie en het aantal mensen dat werkt met ondersteuning van een jobcoach. Hierdoor nemen de loonkosten voor beschut werk en job coaching toe.

Daarnaast nemen de personeelskosten voor ambtenaren toe. Dit is grotendeels het gevolg van de effecten van de CAO-loonontwikkelingen SGO.

Tegelijkertijd neemt het aantal medewerkers met een SW-indicatie verder af met ca 5%. Als gevolg van loonontwikkelingen is de verwachting dat de WSW-loonkosten ongeveer gelijk blijven.

Meerjarenbeeld 2026-2028

De opdracht om resultaat verbeterende maatregelen te treffen, heeft Werkom structureel in deze begroting 2025 en het meerjarenbeeld vertaald. De hoogte van de bijdragen van de gemeenten die voortvloeien uit het herijkingsbesluit zijn afgestemd op de aangepaste begrote resultaatontwikkeling. Hierdoor sluit de meerjarenraming 2026-2028 elk jaar met een nulresultaat. Het meerjarenbeeld is ter kennisgeving. Toezeggingen over de bijdragen voor deze toekomstige jaren worden per jaar gedaan bij de betreffende begrotingen. Omdat er nog geen uitsluitsel is over de manier waarop het Rijk gemeenten en sociaal ontwikkelbedrijven tegemoetkomt, is er nog steeds sprake van een meerjarig oplopend tekort.

Draagvlak

De primaire begroting 2025 van Werkom vloeit voort uit de Kadernota Werkom 2025 die op 15 februari 2024 is vastgesteld door het bestuur van Werkom. Een zienswijzebesluit van de raad is onderdeel van de jaarlijkse planning en control-cyclus van Werkom.

Aansluiting externe ontwikkelingen

Niet van toepassing.

Financiële consequenties

Gewijzigde begroting 2024

De gewijzigde begroting 2024 heeft voor Zaanstad tot gevolg dat de bijdrage aan Werkom per saldo € 351.000 lager wordt. Dit voordeel is verwerkt in de voorjaarsnota.

Het voordeel is het saldo van een aantal effecten. Er is sprake van (1) verhoging van het participatie budget (incl. ontwikkelbudget) als gevolg van verwerking van definitieve CEP-index, van (2) herstel van de verhouding in het participatiebudget tussen beide gemeenten conform bijdrageverordening, van (3) resultaatverbetering van Werkom en van (4) actualisering van WSW-ontwikkelingen.

1. In de primaire begroting 2024 waren voorlopige indexcijfers toegepast op het participatie-budget. De CEP-index, die volgens de bijdrageverordening op het Participatiebudget van toepassing is, was uiteindelijk hoger. Verwerking van de CEP-index op de bijdrage van Zaanstad heeft een kostenverhogend effect van € 126.000.
2. Daarnaast bleek dat het participatiebudget in de primaire begroting niet conform de bijdrageverordening in de verhouding 1/3 – 2/3 over Purmerend en Zaanstad was begroot. Het aandeel van Zaanstad was kleiner dan 2/3 en is daarom verhoogd met € 210.000. En het budgetaandeel van Purmerend is teruggebracht tot 1/3. Daarmee is de verdeling van dit budget weer in lijn gebracht met de afgesproken verhoudingen.
3. De resultaatverbetering bedraagt € 917.000 ten opzichte van de primaire begroting 2024. Het aandeel van Zaanstad in deze resultaatverbetering bedraagt € 611.000. Dit is verwerkt in een verlaging van de bijdrage in het kader van het koersbesluit.
4. Ook de WSW-budgetten zijn in de gewijzigde begroting geactualiseerd naar de laatste inzichten in de ontwikkeling van het aantal SW-medewerkers en ook de CAO-loonontwikkelingen zijn erin verwerkt. Omdat gemeenten de werkelijke WSW-loonkosten vergoeden, vertaalt de verlaging van deze kosten zich in een lagere bijdragen van Zaanstad hiervoor van € 0,076 mln.

Primaire begroting 2025

Het effect van de begroting 2025 voor Zaanstad is beperkt tot € 0,071 mln. en kan worden opgevangen in het Zaanse participatiebudget.

De bijdrage voor de Participatiewettaken van Werkom wordt conform de bijdrageverordening geïndexeerd met de CEP loon- en prijsindex. Het effect hiervan en van herstel van de verdeling van het participatiebudget tussen Zaanstad en Purmerend, is dat de Zaanse bijdrage in het Participatiebudget van Werkom (inclusief ontwikkelbudget) toeneemt met € 0,623 mln. naar € 6,130 mln. De Zaanse bijdrage in het kader van het koersbesluit wordt als gevolg van resultaatverbetering verlaagd met € 0,544 mln. naar € 1,219 mln.

Het aandeel van Zaanstad in de SW-loonkosten komt voor 2025 neer op € 7,596 mln. Dit houdt een groei van de kosten in van € 0,264 mln. ten opzichte van het WSW-budget in de Zaanse begroting. Deze stijging is voornamelijk het gevolg van de CAO-loonontwikkeling WSW, waarvoor het Rijk gemeenten niet compenseert.

Per saldo passen deze ontwikkelingen in 2025 binnen het Zaanse participatiebudget, dat conform afspraken bij de Zaanse voorjaarsnota wordt geïndexeerd met 3,74% (€ 0,272 mln.).

Meerjarenbeeld 2026-2028

In de Narap 2022 is de reserve Herijking Werkom gevormd om tekorten aan te vullen in de jaren waarin de Zaanse participatiebudget onvoldoende dekking bood voor de bijdragen die nodig waren in het kader van het koersbesluit. Onttrekkingen worden volgens plan bij de Narap 2022, toegevoegd aan het participatiebudget. Het meerjarenbeeld 2026-2028 van Werkom laat een voordeel ten opzichte van de Zaanse meerjarenbegroting zien dat varieert tussen € 0,121 mln. en € 0,383 mln. per jaar. Deze voordelen zijn verwerkt in de voorjaarsnota.

Juridische consequenties

Het verzoek aan de raad voor een zienswijze op de primaire begroting 2024 is een wettelijke verplichting op grond van artikel 35 van de WGR en artikel 15, lid 3 van de GR. De gewijzigde begroting 2024 heeft geen consequenties voor de bijdrage van Zaanstad. Op grond van artikel 15, lid 7 van de GR wordt daarom geen zienswijze voorgelegd aan de raad op de gewijzigde begroting 2024.

Communicatie/vervolgtraject

Het Zaanstad Beraad vergadert op 18 juni as over dit voorstel.
De gemeenteraad vergadert op 27 juni as over dit voorstel.
Nadat de gemeenteraad een besluit heeft genomen stelt het college het bestuur van Werkom op de hoogte door verzending van de zienswijzebrief. In de brief wordt de zienswijze naar voren gebracht en toegelicht. Conform de vernieuwde GR-wetgeving formuleert het bestuur van Werkom een reactie op de zienswijze van de gemeenteraden van Zaanstad en Purmerend. In de eerstvolgende bestuursvergadering stelt het bestuur de begroting vast (naar verwachting 17 juli as). Daarna wordt de begroting verstuurd naar de provincie, zij hebben een toezichthoudende rol op Gemeenschappelijke Regelingen.

Raadsbesluit

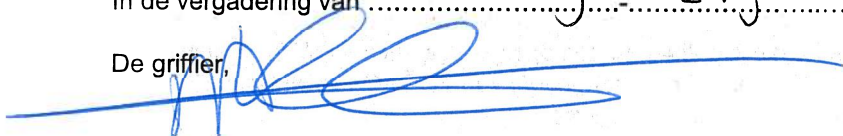
De gemeenteraad van Zaanstad,

Besluit:

1. Een positieve zienswijze af te geven op de primaire begroting 2025;
2. Kennis te nemen van de gewijzigde begroting 2024 en de meerjarenraming 2026-2028 van Werkom.

In de vergadering van donderdag - 27 juni- 2024

De griffier,

Conform de machtiging tekenbevoegdheid raadstukken is dit besluit alleen ondertekend door griffier.